

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestní odpovědnost v českém právu a připravované změny část 4.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob navazuje na základní předpisy trestního práva, jimiž jsou trestní zákon a trestní řád, a to jak v oblasti práva hmotného tak procesního, neboť v jeho obsahu můžeme nalézt ustanovení povahy hmotně i procesně právní. Ve vztahu k trestnímu zákonu a trestnímu řádu se jedná o tzv. *lex specialis*, tedy o předpis, jehož ustanovení mají k těmto zákonům aplikačně primární povahu.

Ustanovení trestního zákona a trestního řádu jako právní předpisy k tomuto navrhovanému zákonu obecně se použijí jen tehdy, nemá-li zákon o trestní odpovědnosti právnických osob zvláštní úpravu a není-li to z povahy věci, zejména s přihlédnutím k charakteru právnických osob, vyloučeno. Tato skutečnost plyne z úvodních ustanovení návrhu zákona vymezujících zároveň i působnost tohoto právního předpisu, když stanoví, že tento zákon upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, jakož i obsahuje zvláštní ustanovení vztahující se k trestnímu řízení vedenému proti právnickým osobám.

Podle návrhu tohoto zákona se dle má dle něj posuzovat trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má sídlo v České republice nebo má na území České republiky umístěn podnik nebo jeho organizační složku, anebo zde alespoň vykonává svoji činnost nebo zde má svůj majetek. Obecně stanoveno se za trestný čin spáchaný na území republiky považuje takové jednání, jehož se dopustila-li právnická osoba dopustila jak na území republiky, tak v cizině. V cizině učiněné jednání by se však považovalo dle dikce tohoto zákona za trestný čin pouze tehdy, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území republiky.

Z trestní odpovědnosti podle návrhu tohoto zákona je vyloučena Česká republika, Česká národní banka a územní samosprávné celky. Tím však nezaniká možná trestní odpovědnost právnických osob, na kterých se tyto subjekty majetkově účastní. Zde půjde zřejmě typicky o účast v různých obchodních společnostech. Třebaže to není v zákonu výlovně uvedeno, rovněž se dle důvodové zprávy k tomuto zákonu nepředpokládá trestní odpovědnost cizích států, neboť princip suverenity státu tento postup neumožňuje. Takové případy jsou řešeny v intencích mezinárodního práva.

Samotný návrh zákona obsahuje výčet konkrétních trestných činů, uvedených v trestním zákoně, na které by se zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vztahoval - nejedná se o trestné činy, které by pojmově nebyly možné a přicházely by v úvahu pouze u fyzických osob. Toto vymezení vychází především z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, jakož i z legislativní činnosti Evropské unie. Zatímco dle důvodové zprávy byla původně zvažována i varianta, podle které by zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nevymezoval konkrétní trestné činy, neboť právnická osoba by měla zásadně odpovídat za veškeré trestné činy vymezené v trestním zákoníku nebo v některém jiném trestním zákoně, pokud to nebude vyloučeno z povahy konkrétního trestného činu, v rámci připomínkového řízení byla tato možnost připomínkovými místy (až na výjimky) odmítnuta, neboť by byla značně neurčitá, což by působilo obtíže při stanovení konkrétní trestní odpovědnosti právnické osoby.

Trestným činem spáchaným právnickou osobou je pak podle zákona čin, spáchaný jménem právnické

osoby, v jejím zájmu nebo na úkor či v zájmu jiného, pokud naplňuje znaky některého z trestných činů a jednal-li tak statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, nebo ten, kdo je oprávněn činit jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení právní úkony, ten, kdo v rámci této právnické osoby vykonává řídicí či kontrolní činnost, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku, zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo zaměstnanec právnické osoby při plnění pracovních úkolů. Návrh

zákona nicméně pojem právnické osoby výslovně nedefinuje. Dané vymezení přenechává příslušným občanskoprávním a obchodněprávním normám, a proto se vztahuje na všechny právnické osoby bez ohledu na způsob jejich vzniku, pokud nejsou výslovně z jeho působnosti vyloučeny. Není tak ani vyloučena případná trestní odpovědnost právnické osoby, která je tvořena jedinou osobou.

Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala výše uvedeným způsobem. Samotná trestní odpovědnost právnické osoby nemá vliv na trestní odpovědnost konkrétní osoby fyzické, která ve věci jménem právnické osoby jednala. Bude proto v praxi možné, aby **trestný čin spáchali i zaměstnanci právnické osoby při plnění pracovních úkolů, přičemž právnická osoba bude za jejich jednání po splnění zákonných podmínek odpovídat.**

Návrh zákona obsahuje i ustanovení o účinné lítosti, tzn. ustanovení, na základě kterého trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže tato dobrovolně upustila od dalšího jednání a odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Ustanovení o účinné lítosti tak předpokládá specifické podmínky zániku trestní odpovědnosti právnické osoby, při kterém se před trestní odpovědností upřednostňuje reparativní a restituční aktivity právnické osoby.

Pokud se jedná o tresty, které by bylo možné právnické osobě podle tohoto zákona uložit, jednalo by se o zrušení právnické osoby, jenž je samo o sobě trestem nejzávažnějším, dále o propadnutí majetku, peněžité trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz účasti v zadávacím řízení o veřejných zakázkách a ve veřejné soutěži, zákaz přijímat dotace a subvence, **zveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku ve sdělovacích prostředcích. Jako jediné ochranné opatření dle dikce trestního zákona může být právnické osobě uloženo zabránění věci. Toto je převzato z trestního zákona, ale přizpůsobeno povaze právnické osoby, zejména z hlediska probíhajícího konkursního řízení.**

Jak tresty, tak ochranná opatření jsou přizpůsobeny povaze právnické osoby a jsou zaměřeny převážně na ty stránky její činnosti, které mohou být z hlediska trestu nejúčinněji postiženy, jakož i na potřebu prevence. Právnické osobě lze uložit tresty a ochranná opatření samostatně nebo vedle sebe. Nelze však uložit peněžité trest vedle propadnutí majetku a vedle trestu propadnutí věci nelze uložit zabránění téže věci.

Nejpřísnějším trestem, jenž může být právnické osobě dle návrhu zákona uložen, je trest jejího zrušení. Dle důvodové zprávy je jeho použití odůvodněno zejména tam, **kde se právnická osoba svou podstatou začlenila např. do organizovaného zločinu, a tvořila jeden z významných článků organizace. Dále se v zákoně stanoví, že rozhodnutím o zrušení právnické osoby se zahajuje likvidace právnické osoby. V rámci ní se uhrazují i pohledávky věřitelů, jejichž povaha však nesmí odporovat smyslu tohoto ustanovení podobně, jako v případě trestu propadnutí majetku, apod.**

Zvláštní pozornost je taktéž vhodné věnovat zcela novému typu trestu - zveřejnění rozsudku ve veřejném sdělovacím prostředku. Jde o takový typ trestu, který je požadován v řadě mezinárodních dokumentů, přičemž jeho účelem je poskytnout veřejnosti informaci o tom, že se právnická osoba dopustila trestného činu. Takovýto postup bude přicházet v úvahu zejména tehdy, že činnost právnické osoby, která byla postižena v trestním řízení, byla nebezpečná z hlediska společenského nebo hospodářského.

Ve svých procesních ustanoveních upravuje zákon mimo jiné i zastupování právnické osoby v trestním řízení. Po

vzoru zahraničních právních úprav zastupuje v trestním řízení **obviněnou právnickou osobu zástupce, kterým je fyzická osoba zmocněná ke všem úkonům, k nimž je oprávněn podle trestního řádu obviněný, s výjimkou práva zvolit si obhájce. V případě, že obviněná právnická osoba žádnou takovou osobu nenavrhne, rozhodne o jejím zastupování příslušného orgánu činný v trestním řízení z úřední povinnosti.**

Zákonná předloha zřejmě bude v krátké době přijata, otázkou je jen, v jaké podobě. Byť i tato předloha vznikala, domníváme se, spíše v důsledku snahy o trestně právní postih doposud neupravené oblasti, faktem je, že obdobné úpravy ve světě existují, byť velice krátkou dobu. Jakékoliv zhodnocení je velice obtížné a nelze je učinit několika slovy, neboť pro a proti existenci samotné navrhované právní úpravy by bylo možné uvést značné množství argumentů. Nicméně při akceptování skutečnosti zřejmě blížícího se přijetí připravovaného zákona lze jen doufat, že tento bude v maximální míře chránit práva zúčastněných osob tak, aby byla maximálně ztížena možnost jeho případného zneužití v rámci možného konkurenčního boje.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Porušení zásady presumpce nevinu orgány činnými v trestním řízení a náhrada škody za nezákonné trestní stíhání](#)
- [Trestné činy z nenávisti \(hate crimes\) ve světle novely trestních předpisů](#)
- [Primární viktimizace dětských obětí sexuální trestnou činností](#)
- [Trestní odpovědnost provozovatelů anonymních sítí](#)
- [Oprávnění policejního orgánu k odemknutí mobilního telefonu nuceným přiložením prstu obviněného](#)
- [Adhezní řízení v praxi](#)
- [Novela trestního zákoníku](#)
- [Otevřel Ústavní soud zákonodárci dveře k uzákonění eutanazie v České republice?](#)
- [Velká reforma trestního práva, jak moc velká je?](#)
- [K odpovědnosti státu za majetkovou a nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci. Vyslovování konstatací porušení práva. Připomínka státního svátku 6. července](#)
- [Právní novinky v roce 2025, část čtvrtá - implementace nové definice domácího násilí](#)